

TÜRKİYE FUTBOL LİGLERİNDEKİ ŞİKE OLGUSUNUN İNCELENMESİ VE TÜRK FUTBOLUNA YANSIMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Faruk ALBAY *

M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL *

S.Ahmet AĞAOĞLU *

Y. Selim AĞAOĞLU **

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye futbol liglerindeki şike olgusunu aktif profesyonel futbolcu görüşleri çerçevesinde incelemek ve bu olgunun Türk futboluna yansımalarını değerlendirmektir. Anket yöntemi ile yapılan bu çalışmaya farklı liglerde oynayan toplam 824 profesyonel futbolcu katılmıştır.

Araştırmaya göre futbolcuların bizzat içinde yer aldıkları şike türleri; teşvik pirimi alma ve danışıklı müsabaka oynama biçimindedir. Deneklerce yaşanan bu olaylardan "teşvik pirimi alma"; ligde kalma mücadelesinde %32 (n=264), şampiyonluk mücadelesinde %33.1(n=273), "danışıklı maç oynama"; ligde kalmada %23.3 (n=192), şampiyonlukta %21.6 (n=177) nispetinde gerçekleşmiştir. Bunun yanı sıra şike olgusunda kimin ne ölçüde yer aldığı konusundaki denek görüşlerinin birinci tercih dağılımı da; yönetici (%34.6), hakem (%29.7), federasyon (%15.2), müşterek bahisçi (%1.8) futbolcu (%4.7) ve antrenör (%4) şeklinde belirginleşmektedir. Diğer yandan denekler şikenin yapılış biçiminde kullanılan yöntemleri de; hakemin taraflı tutumu (%36), teşvik pirimi (%34), hatır yolu (%17.9), futbolcuya yapılan teklif (%10.7) şeklinde sıralamaktadır. Burada şike yapma konusunda yönetici ve hakem unsuru ile diğer seçenekler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır (p<0.05).

Çalışmada bir başka önemli nokta; futbolcuların ligde iddiasız duruma düştüğünde kalan maçları gerçek güçleri ile oynayamamasıdır (%82.6). Denekler bunu daha çok motivasyon eksikliğine bağlamaktadır (%71.8). Deneklerin teşvik pirimi ile bu eksikliğin giderilebileceğini belirtmesi de, bu çalışmanın dikkat çekici diğer bir sonucudur (%73.7).

Anahtar Kelimeler: Şike, Futbol

Geliş tarihi: 08.05.2003; Yayına kabul tarihi: 24.02.2006

* Ondokuzmayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, SAMSUN

** Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, TOKAT

INVESTIGATING THE FIX-GAME SUBJECT AND EVALUATING ITS REFLECTION ON TURKISH PROFESSIONAL FOOTBALL LEAGUES

SUMMARY

The purpose of this study was to investigate the fix-game subject around the fact that the point of view of active professional football players and evaluate the reflection of this to the Turkish Professional football leagues. To this study football players who were playing different teams were participated as subjects and 824 questionnaires were given out.

According to this study fix game type in which football players take place was of substantiate premium from other teams and playing game as prearranged.

It is become true that substantiate premium of 32 % (n=264) who were trying to remain at league, 33.1 % (n=273) were trying to be champion. And it is become true that prearranged game of 23.3 % (n=192) subjects who were trying to remain at league, 21.6 % (n=177) were trying to be champion.

In addition subjects' first preference point of view of fvc game action who takes places were; managers (32.6 %), referees (29.7 %) football federation (15.2 %), mutual wagers (4.7 %) and coach (4.0 %) to become true. On the other hand, subjects classified that the format of fbc game were; behavior of referees as bias (36 %), substantiate premium (34 %), by the way of sake (17.9 %), offering to the football players (10.7 %). It is concluded that effects of referee and managers significantly different others ($p < 0.05$).

At this study another important point that the football players were in unassertive positions in the league. They were not performing their real proficiency (82.6 %). Subjects were giving cause for absent of motivation (71.8 %). It is to be at tensioned that subjects define motivation can be provided by substantiate premium (73.7%).

Key Words: Fix-game, Football

GİRİŞ

Günümüzde futbol, uluslararası futbol birliğine (FIFA) bağlı 204 ülkenin özerk federasyonu bünyesinde yaklaşık 32.000 kulüp ve bunların yönetici, futbolcu ve diğer çalışanları ile 2.5 milyonu aşan aktif insan gücü potansiyeline sahiptir. Bu haliyle Futbol, haftada 15 bin ulusal maçta, 60 bin hakemin görev aldığı dev bir sektör görünümündedir. Öyle ki dünya ticaretinin % 3'ünü oluşturan global sporun içinde, ülke başına düşen ortalama 1.5 milyar dolar ile yılda yaklaşık 300 milyar dolar civarında olduğu belirtilen bir para dönüşümü söz konusudur (Sarıbrahimoğlu, 2002; İker, 2002). Genel olarak futbolun dünyadaki bu hızlı gelişimi, Türkiye'de de benzerlikler gösterir. Türkiye'de erkek nüfusunun çoğunluğu futbol tutkunudur. Son yıllarda bayanların da katılımıyla, seyirci oranlarında anlamlı artışlar görülmektedir. Nitekim 1996 verilerine göre; statlara maç izlemeye giden insan sayısı yıllık beş milyara yakındır. Türk futbolundaki sezonluk ciro ise yaklaşık bir milyar doları aşmaktadır (Döşyılmaz, 1998).

Esasen spora aktif ya da pasif katılımı sağlayan faktörlerden birisi uluslararası alanda kazanılan başarılarıdır. Çünkü spor, ülke imajı ile birlikte gençlerin topluma uyum sürecinde önemli bir etkidir (Allison, Monnington, 2002). Elit spordaki başarı profili bütün ülkelerde benzer bir seyir izler ve bu Türkiye açısından da farklı değildir. Ancak katılımı motive eden başarının spor dalları itibariyle değişik nispetlerde gerçekleştiği söylenebilir. Bu manada futbolun toplumda yer alan her insana hitap etme özelliğinden dolayı diğer spor branşları içinde açıkça üstünlüğü gözlenmektedir.

Bugün ulusal ya da uluslararası futbol müsabakalarını dünyada her hafta yaklaşık bir milyar seyirci, stadlarda ve medyada ilgiyle takip etmektedir (Iker, 2002). Bu sektördeki hareketliliğin yaşam kaynağı kuşkusuz futbolculardır. Çünkü izleyici daha çok onların futbol becerilerini görmeyi arzulamaktadır. Özellikle bunlar yıldız oyuncu ise, bu arzu daha da keskinleşerek bağımlılık oluşturabilir. Tartışmasız bu süreç; futbolda yönetim unsurlarını harekete geçiren bir etkiyi de beraberinde getirmektedir. Bu yüzden kulüpler bütçeleri nispetinde yıldız oyuncu kazandırmak için büyük çaba sarf eder. Mesela, Real Madrid'in 2000 yılında Figo'yu 54.13 ve 2001 yılında da Zidane'ı 67 milyon dolara alması (Talismenler, 2002), bu çabanın açık bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Aslında bu uygulama çift taraflı çalışan bir süreçtir ve asla ekonomik bir kayıp olarak düşünülmez. Çünkü yetenekli oyunculara sahip kulüplerin elde edeceği başarılar, izlenme oranını ve dolayısıyla ekonomik kaynakları artırmaktadır. Kısaca başarı ekonomi ile ilişkilidir ve günümüz futbolunda artık ekonominin kuralları işlemektedir.

Ancak futbolda her zaman başarıya ulaşmak mümkün değildir. Çünkü futbol sürprizlerle dolu bir oyundur. Belki de futbol biraz da bu haliyle heyecan vericidir. Fakat ne var ki başarının her şeyin ötesinde değerlendirildiği bir ortamda başarısızlığa tahammül etmek çok güçtür. Bu yüzden sonuçlardan etkilenenler, futbol içi ve dışı tüm güçleri kullanmak suretiyle sayısız çareye başvurabilirler. Kaldı ki günümüzde başarı sadece skorla ilişkilendirilmemekte aynı zamanda şehir, bölge ya da ulus şovenizmi kapsamında da değerlendirilmektedir. Bu çerçevede elde edilen sonuçlar şampiyonluk ya da küme düşmeyi çok önemli hale getirmekte, böylece başarısızlıklar, hem kulüplerin büyük oranda borçlanarak ağır ekonomik zararlara uğramalarına, hem de siyasi yönden güç kayıplarına neden olmaktadır. Şüphesiz bu anlayış futbolun doğal rekabet boyutlarını tırmandırarak onun esas mecrasından uzaklaşmasının nedeni olarak gösterilebilir. Bilhassa başarısızlıkla birlikte kulüp idarecilerinin siyasi ve ekonomik statülerinde ortaya çıkan değişiklikler bu süreci doğrudan etkileyen en önemli unsurdur. Bunun yanı sıra başarısızlık fenomeni futbolcular için de büyük bir kaygı kaynağıdır. Bu yüzden onlar da başarısız bir takımında yer almayı çoğu kez gelecekleri için bir engel görürler.

Neticede futbola yalnız kazanmak gibi, alternatifsiz tek kutuplu bir anlam yüklendiğinde, sektörde fonksiyonel olan kişi ve kurumların normal müsabaka akışını değiştirebilecek olaylara yönelmeleri muhtemel gibi görünmektedir. Şike olarak tanımlanan bu davranış örnekleri kamuoyunda sıkça gündeme gelmesine karşın, kolayca açığa çıkarılabilecek ve çözümlenebilecek

meseler değildir. Çünkü çoğu zaman konuyla ilgili, denetçi kurumlara yeteri kadar ikna edici kanıt sunulmamaktadır. Esasen söz konusu olaylarda yeterli kanıt sağlanamaması; meselenin kişilerden çok kurumları etkilemesinden ve tesir sahasının kitleleri ilgilendirmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Belki de olaylar çoğu kez bu yönüyle takipsiz kalmakta ve faileri de cezasız bırakılmaktadır. Fakat sporun ruhuyla bağdaşmayan bu davranışlar Türk futbolunun gelişimi açısından oldukça önem taşımaktadır. Eldeki çalışmayla, futbol oyununun en önemli unsuru olan futbolculara, şike ile ilgili sorular yöneltilerek, olgu üzerinde derinleşmek ve ülke futbolunun gelişimine bir katkı sağlamak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmanın evrenini 2002-2003 futbol sezonunda Türkiye profesyonel futbol liglerinde yer alan 155 kulüpten 4922 futbolcu, örneklemini ise random usulüyle seçilmiş 42 kulüp ve bunlarda oynayan 824 profesyonel futbolcu oluşturmaktadır. Örneklemin dağılımı aşağıdaki gibidir.

Lig seviyesi	Süper Lig	II. Lig A	II. Lig B	III. Lig	Toplam
Evren	636	507	1875	1904	4922
Örneklem	95	236	295	198	824
Oran (%)	14.9	46.5	15.7	10.4	16.7

Çalışmada veri toplama yöntem ve aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Deneklere uygulanan anket formu, konuya uygunluk, her sorunun konu ile ilişkisi, kapsamı ve soruların açık ve anlaşılır olması yönünden uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Anket deneklere sunulmadan önce, Türkiye I. Süper Profesyonel Futbol Liginde mücadele eden Samsunspor'lu futbolcular üzerinde uygulanmış ve soruların amaca uygunluğu kontrol edilerek anket üzerinde gerekli düzeltmeler gerçekleştirilmiştir. Böylece güvenilirliği sağlanan form deneklere sunum için uygun hale getirilmiştir. Anketler deneklere; yönetici, teknik direktör ve takım kaptanları vasıtasıyla elden ulaştırılmıştır.

Araştırmada, kulüplerin %27'sine, futbolcuların ise % 16.7'sine ulaşılmıştır. Futbolcu örnekleminin kulüp sayısına nispeten daha az temsil edilmesinin sebebi, çalışmada fazla oyuncudan ziyade, tecrübe ve birikim açısından daha üst seviyede olan futbolculara ulaşımın istenmesidir. Böylece takımlarında sürekliliği olan oyuncuların anketi cevaplaması sağlanmıştır. Bu yüzden söz konusu anket genellikle müsabaka öncesi, 18 kişilik takım kadrosunda bulunan oyunculara uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler MINITAB istatistik programında (Ryan, Joiner&Ryan,1985) değerlendirilerek yorumlanmaya hazır hale getirilmiştir. Bu değerlendirmede; bütün özellikler için, "tanımlayıcı istatistik"; oranlarla ilgili karşılaştırmalarda "Z istatistiği"; özellikler arasındaki ilişkilerde ise SPSS paket programındaki kay kare (χ^2) testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Profesyonel Futbolcuların Liglere Göre Dağılımı

Lig Seviyesi	Süper Lig	2. Lig A	2. Lig B	3. Lig	Toplam
N	95	236	295	198	824
%	11.5	28.6	35.8	24	100

Tablo 2: Futbolcuların Profesyonel Yaşlarına Göre Dağılımı

Süre (yıl)	1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11+	Toplam
N	147	186	162	146	101	82	824
%	17.8	22.6	19.7	17.7	12.3	9.9	100

Tablo 3: Profesyonel Futbolcuların Oynadıkları Takım Sayısına Göre Dağılımı

Takım Sayısı	1-2	3-4	5-6	7+	Toplam
N	307	276	144	97	824
%	37.3	33.5	17.5	11.8	100

Tablo 4: Düşme Durumundaki Kulüplerin Teşvik Pirimi Verme Durumu

Seçenekler	f	%	P
Evet	264	32	0.001
Hayır	397	48.2	
Cevap Vermeyenler	163	19.8	-
Toplam	824	100	-

Tablo 5: Şampiyonluk İddiasını Sürdüren Kulüplerin Teşvik Pirimi Verme Durumu

Seçenekler	f	%	P
Evet	273	33.1	0.001
Hayır	435	52.8	
Cevap Vermeyenler	116	14.1	-
Toplam	824	100	-

Tablo 5'te deneklerin profesyonel futbol oynadığı bütün yıllar dikkate alındığında, şampiyonluk mücadelesi yaptıkları sezonlarda, kulüplerin aynı yarıştaki rakiplerinin oynayacağı takımlara teşvik pirimi teklifi ile ilgili soruya verdikleri cevapların oranı verilmektedir. "Evet" cevabı verenler (%33.1) ile cevap vermeyen deneklerin (%14.1) toplam oranı %47.2; teklif pirimi verilmediğini ifade eden deneklerin oranı ise, %52.8'dir.

Tablo 6: Düşme Durumundaki Kulüplerin Danışıklı Maç Oynama Şikesi (Puan karşılığında rakibe yapılan teklif)

Seçenekler	f	%	P
Evet	192	23.3	0.001
Hayır	626	76	
Cevap Vermeyenler	6	0.7	-
Toplam	824	100	-

Küme düşme tehlikesi yaşayan takımlarda bulunan sporcuların, kulüpleri tarafından rakiplere şike teklif etme durumu hakkındaki cevaplar tablo 6'da görülmektedir. Bu konuda futbolcuların %76'sı "hayır", %23'ü ise "evet" yönünde cevap vermişlerdir.

Tablo 7: Şampiyonlukla İddialı Olan Kulüplerin Danışıklı Maç Oynama Şikesi (Puan karşılığında rakibe yapılan teklif)

Seçenekler	f	%	P
Evet	177	21,6	0.001
Hayır	639	77.7	
Cevap Vermeyenler	6	0.7	-
Toplam	824	100	-

Tablo 7'de, deneklerin şampiyonluğa oynadıkları sezonlarda, kulüplerinin rakiplerine şike teklifi yapma durumu hakkındaki cevapların oranı görülmektedir. Buna göre futbolcuların %21.6'sı takımlarının bu tür bir eylem içine girdiğini belirtmektedirler.

Tablo 8: Profesyonel Futbolcuların Şike Olaylarına Bizzat Tanık Olma Durumu

Seçenekler	f	%	P
Evet	304	37	0.001
Hayır	508	61.6	
Cevap Vermeyenler	12	1.4	-
Toplam	824	100	-

Tablo 8'de futbolcuların şike olaylarına tanık olma durumu görülmektedir. Burada futbolcuların %37'si bu tür olaylara bizzat tanık olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 9: Profesyonel Futbolcuların Şike Türleri Hakkındaki Görüşleri

Seçenekler	f	%
Hakemin Tarafı Tutumu	392	36
Üçüncü Bir Kulübün Teşvik Primi Vermesi	370	34
Hatır Yolu	195	17.9
Puan Kaybetmesi İstenilen Kulübün Oyuncusuna Yapılan Teklif	116	10.7
Diğer	15	1.4
Toplam	1088	100

Futbol liglerinde şike suçunun işleme yöntemleri hakkında futbolcu görüşleri frekans ve yüzdeler halinde tablo 9'da verilmektedir. "Hakemlerin tarafı tutumu" birinci sırada (%36), "üçüncü bir takımın teşviki" ise ikinci sırada (%34) yer almaktadır. Bununla birlikte denekler, "puan kaybetmesi istenilen takımın futbolcusuna yapılan teklif şikesini" %10.7 ile en son sıraya koymaktadır.

Tablo 10: Şike Türleri Anlamlılık Düzeyi

Seçenekler	Teşvik Primi (%34)	Hatır Yolu (%17.9)	Oyuncuya Yapılan Teklif (%10.7)
Hakemin Tarafı Tutumu (%36)	(p=0.323)	(p=0.001)	(p=0.001)
Teşvik Primi (%34)	-	(p=0.001)	(p=0.001)
Hatır Yolu (%17.9)	-	-	(p=0.001)

Tablo 10, futbol liglerindeki muhtemel şike eylemlerinin gerçekleşme biçimi hakkında futbolcu görüşleri arasındaki anlamlılığı göstermektedir. Burada futbolcuların en çok belirttiği seçeneklerden "hakemin tarafı tutumu" ve "üçüncü bir takımın teşvik primi vermesi" seçenekleri ile diğerleri arasında anlamlı seviyede fark vardır ($p < 0.05$). Diğer yandan "hatır yolu" ile yapılan şike türü ile "puan kaybetmesi istenilen takımın oyuncusuna yapılan teklif biçimindeki şike türü" arasında da anlamlı bir fark söz konusudur ($p < 0.05$).

Tablo 11: Şike Yapan Unsurların Önceliklerine Göre Sıralanması

S	Antrenör			Futbolcu			İdareci			Federasyon			Hakem			M. Bahisçi		
	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)
1	30	6.6	4	34	7	4.7	257	43.9	34.6	113	23.4	15.2	221	37.8	29.7	88	17.9	11.8
2	35	7.7	6.3	79	16.3	14.3	106	18.1	19.2	81	16.8	14.7	211	36.1	38.2	40	8.1	7.2
3	99	21.8	19.3	88	18.1	17.1	121	20.6	23.5	61	12.7	11.9	67	11.5	13	78	15.9	15.2
4	99	21.8	19.3	91	18.8	17.8	82	14	16	65	13.5	12.7	109	10.1	21.3	66	13.4	12.9
5	121	26.7	29.3	108	22.3	26.1	11	1.9	2.7	69	14.3	16.7	23	3.9	5.6	81	16.5	19.6
6	70	15.4	17.5	85	17.5	21.3	9	1.5	2.2	93	19.3	23.3	3	0.5	0.7	139	28.3	34.8

S=sıralama; a= sütün içi yüzde oranı; b= satır içi yüzde oranı

Tablo 11'de futbolculara göre şike olaylarının içinde bulunan unsurların öncelikliğine bakıldığında; 1. tercihlerde ilk sırayı %34.6 ile "kulüp idarecisi" 2. tercihlerdeki birinci sırayı ise %38.2 ile "hakemler almaktadır. Öte yandan, futbolcuların önemli bir kısmı (%34.8) "müşterek bahis" unsurunun şike eylemi içindeki varlığına da ancak son sırada inanmaktadır.

Tablo12: Profesyonel Futbolculara Göre Şike Yapmada İlk Sırada Gösterilen Unsurlar Arasındaki Anlamlılık Düzeyi

Seçenekler	Hakem (%29.7)	Federasyon (%15.2)	M.Bahisçi (%11.8)	Futbolcu (%4.7)	Antrenör (%4)
İdareci (%34.6)	(p=0.045)	(p=0.001)	(p=0.001)	(p=0.001)	(p=0.001)
Hakem (%29.7)	-	(p=0.001)	(p=0.001)	(p=0.001)	(p=0.001)
Feders. (%15.2)	-	-	(p=0.058)	(p=0.000)	(p=0.001)
M.Bahis (%11.8)	-	-	-	(p=0.001)	(p=0.001)
Futbolcu (%4.7)	-	-	-	-	(p=0.609)

Kişi ve kurumların, muhtemel şike olaylarında birinci sırada yer alma durumuna göre "idareci" ve "hakem" seçeneklerinin hem kendi arasında hem de diğer seçenekler arasında istatistiksel olarak anlamlılık vardır (p<0.05).

Tablo 13: Lligde İddiasız Konumda Bulunan Bir Takımın, İddialı Takıma Karşı İyi Oynayabilme Durumu

Seçenekler	f	%	P
Evet	141	17.1	0.001
Hayır ve Kısmen	681	82.6	
Cevap Vermeyenler	2	0.3	-
Toplam	824	100	-

Tablo 13'de ligde iddiası kalmayan bir takımın iddiası bulunan bir takımla oynayabilmesi hakkındaki futbolcu görüşleri %17.1 "evet", %82.6 "hayır" ve "kısmen" şeklindedir. Bu iki seçenek arasında istatistiksel anlamlılık bulunmuştur.

Tablo 14: İddiasız Takımın İddialı Takıma Karşı İyi Performans Sergileyememesinin Öncelikli Sebepleri

S	Motivasyon			Sakatlık Endişesi			Rakibin Durumu			Düşük Pirim			Diğer		
	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)	f	% (a)	% (b)
1	455	89.7	71.8	77	26.3	12.1	76	25.3	12	25	10	3.9	1	25	0.2
2	34	6.7	12.3	87	29.8	31.5	72	24	26.2	83	33.2	30	0	0	0
3	11	22	4.7	82	28.1	35.1	68	22.7	29	73	29.2	31.2	0	0	0
4	7	1.4	3.4	46	15.8	22.3	84	28	40.8	69	27.6	33.5	0	0	0
5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	75	100

S= sıralama; a= sütün içi yüzde oranı; b= satır içi yüzde oranı

Tablo 14'de iddiası olmayan bir takımın iddialı bir takıma karşı gerçek performansını sahaya yansıtamamasının birinci sebebi %71.8 ile "motivasyon" faktörüne bağlanmakta ve bunu "sakatlanma" (%31.5) ile "düşük prim" (%30) faktörleri izlemektedir.

Tablo 15: Performanstaki Düşüş Nedenleri Arasında İlk Sırada Gösterilme Anlamlılık Düzeyi

Seçenekler	Sakatlık Endişesi (%12.1)	Rakibin Durumu (%12)	Düşük Pirim (%3.9)
Motivasyon (%71.8)	(p=0.001)	(p=0.001)	(p=0.001)
Sakalık Endişesi (%12.1)	-	(p=0.931)	(p=0.001)
Rakibin Durumu (%12)	-	-	(p=0.001)
Diğer (%0.2)	-	-	(p=0.001)

Ligde hedeflerine ulaşma imkanı kalmamış bir kulüp futbolcularının, hedefleri olan bir kulüp karşısında, gerçek gücünde oynanamamasında; sakatlık endişesi ve rakibin durumu faktörleri dışındaki bütün faktörlerin birbiri arasında istatistiksel anlamlılık vardır (p<0.05).

Tablo 16: İddiasız Takımın Gerçek Performans Sergilemesini Engelleyen Faktörlerin Teşvik İle Ortadan Kalkma Durumu

Seçenekler	f	%	p
Evet ve Kısmen	607	73.7	0.001
Hayır	176	21.3	
Cevap Vermeyenler	41	5	-
Toplam	824	100	-

Tablo 16, ligde iddiasız konumda bulunan bir takımın, kalan maçlarında gerçek performansını sahaya yansıtabilmesini engelleyen faktörlerin "teşvik pirimi" yolu ile ortadan kalkma durumunu göstermektedir. Bu konuda futbolcuların önemli kısmı (%73.7) "evet" ve "kısmen" cevapları ile teşvik piriminin performans üzerinde olumlu etkisine inanmaktadır. Bu istatistiksel açıdan da anlamlıdır.

TARTIŞMA

Günümüzde futbolun zaman zaman temel amaçlarından saptığı görülmektedir. Nitekim "iki kulüp arasındaki müsabakada, üçüncü bir kulübün kendi çıkarları doğrultusunda teşvik primi vermesi", "rakip takımın oyuncusuna/oyuncularına veya maçın hakemine, maddi ya da manevi çıkar sağlanması", "üzerinde bahis oynanan müsabakalarda hakem yahut futbolculara uygunsuz teklifler yapılması", mafya üyelerinin futbolcu ve hakemlere gözdağı vermek suretiyle, müsabaka sonuçlarını etkilemeye çalışması gibi pek çok olay medyada sıkça yer bulmaktadır.

Aslında bu tür hadiseler yalnız futbola özgü de değildir. Örneğin Türkiye'de yapılan bir araştırmada elde edilen verilere göre; Yargıtay'daki yolsuzluk inanışının %88.3, adli yargıdaki yolsuzluk oranının en yaygın rüşvet (%56) olmak üzere %94 nispetinde olduğu ifade edilmektedir. Yine aynı çalışmada avukatlar da (%74) yolsuzluğu, mesleki başarıda göz ardı edilemeyecek önemli bir faktör olarak nitelemektedir (Aksiyon.com.tr.,2003). Ankara Sosyal Araştırmalar Merkezi (ANAR) tarafından yapılan bir anket çalışmasına (Ekim-2002) göre de; Türk halkının büyük çoğunluğu (%93) rüşvetin yaygınlığına inanmaktadır. Ayrıca aynı çalışmada insanların %40'ının rüşvet vermek zorunda kaldığını ifade etmesi de oldukça çarpıcıdır (zaman.com.tr., 2003).

Futbolun kitlesel ilgiye konu olması ve devamlı olarak göz önünde bulunması bu tür olayların daha kolay gündem oluşturmasına neden olmaktadır. Bu nedenle bugün sadece yerel anlamda değil bütün dünya futbolunda danışıklı maçların yapıldığına dair kuvvetli iddialar vardır. Udovicic (1998), Amerika'da 1945 ve 1962 yılları arasında sekiz, 1980'lerde yedi ve 1990 ile 1998 arasında da 15 adet, danışıklı maçın çeşitli spor branşlarında yapıldığını bildirmektedir (Cathryn, Lori, 2001).

Türkiye'de de futbol liglerinin son haftalarına doğru müsabakalarda sürpriz sonuçlarla karşılaşan kulüpler tarafından bir takım şike iddiaları öne sürülmektedir. Özellikle bu, şampiyonluk ve ligde kalma mücadelesi veren kulüplerde daha sık gözlenen bir durumdur. Bu olaylarda en çok dikkat çeken ve gündem oluşturan şike türü ise "teşvik pirimidir"*.

Teşvik pirimi ile ilgili yaşanan olay, açıklama ve iddialar hep bu olayın varlığına işaret etmektedir. Nitekim eldeki araştırmaya katılan önemli sayıda futbolcu, kulüplerinin hem ligde kalmada (%32) hem de şampiyonluk (%33.1) mücadelesinde bu şikeye başvurduğunu belirtilmektedir (tablo 4-5). Bunun yanı sıra araştırmada teşvik sorusuna cevap vermek istemeyen deneklerin oranı da hayli yüksektir (her iki grup için sırasıyla; %19.8 ve %14.1). Burada

kulüplerinin şikenin içinde yer aldığını açıkça söyleyemeyen deneklerin bir bakıma "hayır" yanıtı vermemek suretiyle, düşüncelerini araştırmacıya ulaştırdıkları söylenebilir. Bu noktada "evet" ve "cevapsızlar" birlikte değerlendirildiğinde, futbolculara göre teşvik şikesi önemli boyutlardadır. Bu bulgu teşvik priminin futbolcular tarafından şike olarak algılanmadığı biçiminde de değerlendirilebilir. Ayrıca bu, sadece oyuncuların sahip olduğu bir düşünce de değildir. Nitekim Beşiktaş Kulübü'nün eski bir idarecisi; teşvikin şike değil bilakis onu önleyici bir tedbir olduğunu savunmaktadır (Kalkavan, 2003). Anlaşılacağı gibi burada teşvik pirimi verme olaylarını olağanlaştıran ve daha çok yaygınlaşmasını sağlayan etki, teşvik pirimi ile maçın diğer bir takıma satılmasının engellenebileceği anlayışıdır.

Futbol liglerinde yaşanan diğer bir şike türü de, oynanacak müsabaka öncesinde iki kulübün maç skorunda anlaşmalarıdır (danışıklı maç). Ligin son haftalarında oynanacak müsabakalardaki puan kaybı, telifisi zor olacağından oldukça önem taşımaktadır. Bu yüzden kulüplerin ligde kalmak ya da şampiyon olmak için puan amacıyla rakiplerine şike teklifinde bulunması söz konusu olabilir. Çoğunlukla bu tür tekliflerin muhatabı ise futbolculardır.

Fransa 98'de, ortaya atılan şike söylentileri bu organizasyonu ciddi şekilde sarsmıştır. Nitekim D grubunda yer alan ve tur umudu, Bulgaristan maçını kazanmalarının yanında, Nijerya-Paraguay maçının da sonucuna bağlı olan İspanya'nın, Nijerya'ya Paraguay'ı yenmesi için bir milyon dolar teşvik pirimi önerdiği iddia edilmiştir (Hürriyetim.com.tr.,2003).

Malatyaşporun (MSK) Beşiktaş'ı (BJK) yenerek (I-O) şampiyonlukta ettiği maç hakkındaki iddialar teşvikle ilgilidir. Burada MSK oyuncusu Şehmuz'un açıklaması; "BJK'yı yenmek için Galatasaray'dan (GS), kişi başı 2.5 milyon Türk Lirası (O tarihte bir araba 3 Milyon TL'dir) aldık" biçimindedir (Özalak, 2003). Yine bir TV programına katılan eski bir BJK idarecisinin bu konu ile ilgili, "MSK'nün GS'dan teşvik pirimi aldığını herkes biliyor" şeklindeki açıklaması ve aynı programın diğer konuğu BJK'lı eski futbolcu Ali Güldiken'in de kendi zamanlarında küçük-büyük batan takımlara bu tür teşvikler verdiğini (Star TV, 30.03-06.04.2003) ifade etmiştir. Öte yandan 2002-2003 I. Süper Futbol Ligi sezonunun, son haftasında, Bursaspor'un, Altay'dan (ASK) puan alması için İstanbulspora (İSK) 500 milyar TL. teşvik pirimi verdiği iddiası, İSK'lı üç futbolcu tarafından doğrulanmış ve ASK başkanı tarafından kamu oyuna duyurulmuştur. Bunun üzerine (ASK'nün başvurusu ise) Futbol Federasyonunca görevlendirilen Şike Tahkik Kurulu; müsabakalarla ilgili, kaset, hakem-gözlemci raporları ve futbolcu ifadelerini değerlendirerek, bahsi geçen şike iddialarını asılsız bulmuş ve ligi olduğu gibi tescil etmiştir (Bora; Erdoğan; Kanat; Uluç, 2003; Foto Maç Gazetesi, 01.06.2003; Kanal D, 10.06.2003).

** Türkiye futbol liglerinde şike ile ilgili birkaç federasyon ve yargı kararı bulunmaktadır, örneğin, 1963-1964 futbol sezonunda Karşıyaka-Kasımpaşaşpor arasında oynanan maçta, Kasımpaşalı futbolcuların para aldıklarını itiraf etmeleri neticesinde, Futbol Federasyonu'nun her iki kulübü de hükmen yenik sayması üzerine Karşıyaka Spor küme düşmüştür. Bunun üzerine Karşıyaka Spor Kulübü kararın iptali için Danıştay'a dava açmış ve mahkemeyi kazanarak tekrar 1. lige alınmıştır (Danıştay 12.Daire,1966; Şahin, 1998). 1986-1987 futbol sezonunda Futbol Ligleri ile ilgili bir takım hukuki sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, bir taraftan hukukun idare tarafından korunması diğer taraftan devletin spor işlerine karışması ve bunu yargı yolu ile çözümlenmesi gibi tartışmalı olayların yaşanması Türk Futboluna zarar vermiştir. 31.05.1987'de Boluspor'un Zonguldakspo'ru 2-1 yenmesi üzerine Kocelispor II.Lige düşmüştür. Bunun üzerine Kocelispor bu maçta şike yapıldığı iddiası ile, Futbol Federasyonunun almış olduğu kararlara karşı Anayasa'nın 125. maddesine dayanarak Ankara İl.Dare Mahkemesine başvurarak yürütmeyi durdurma kararı almıştır. Bursaspor da söz konusu maçta şike yapıldığının mahkeme tarafından belirlenmesi üzerine Kocaelispor'un haklı bulunmasını örnek göstererek idari mahkemeye başvurarak aynı gün yürütmeyi durdurma kararı almıştır (24.08.1987)

Kulüplerinin maç skorunda anlaşmak suretiyle rakibe şike teklif ettiğini belirten (evet) deneklerin oranı; ligde kalma mücadelesi verilen sezonlarda, %23.3, şampiyonluk mücadelesinde ise %21.6 nispetindedir (tablo 6-7). Hem şampiyonluk hem de ligde kalma mücadelesi ile ilgili oranların birbirine yakınlığı dikkat çekicidir. Futbolculara göre, hem şampiyonluk hem de ligde kalma mücadelesi veren kulüpler rakiplere şike teklifinde bulunabilmektedir.** Burada kulüp yöneticisi ve/veya etkili mevkilerdeki (kaleci, defans ve forvet oyuncusu vb.) bir kaç futbolcu ile anlaşma yapılabilir. Ayrıca bu yöntemde daha çok tecrübeli oyuncular seçilmektedir. Gerçekte uzun süre yarışmaya dayalı spor yapan kişilerin ahlaki değer ve davranışlarında bozulma olabilir. Örneğin sporcu, şartlara bağlı olarak olumsuz nitelenen davranışı fark edilinceye kadar, avantaj sağlamak için kullanabilmektedir (Lumpkin, Cuneen, 2001). Bu tür şike tespit edilme olasılığı da düşünüldüğünde çok risklidir. Bu güçlük ve risk göz önüne getirildiğinde danışıklı maçın teşvik şikesine göre daha az yapıldığı söylenebilir.

Şikenin varlığı ile ilgili iddialar kulübün her kademesindeki kişilerle ilgili olabilmektedir. Ancak bu olgunun merkezinde, konumları itibariyle futbolcuların olduğu söylenebilir. Çünkü şike başkalarının gerçekleştirilmiş olsa bile durumun farkında olan onlardır. Bu araştırmada şikeye tanık olduğunu söyleyen futbolcuların oranı %37'yi (n=304) bulmaktadır. Bu deneklerin bizzat kendilerinin yaşadığı şike olayları (ligde kalma ve şampiyonluk mücadelesinde gerçekleşen teşvik ve danışıklı maç oynama; Tablo: 4-5-6-7) ortalamasından (%27,5), % 9,5'lik bir fark göstermektedir. Buradan anlaşılacağı gibi şikeye tanıklıkta en fazla yer tutan futbolcuların kendi yaşadıklarıdır.

Bunun üzerine 1.Lige bu iki takımın da katılımı ile 20 takımlı olarak kaldığı yerden devam etmiştir. Yine aynı sezon 3.Lig takımlarından Ünyespor- Sivasspor ile kendi sahasında oynadığı maçta 2-0 önde iken rakibin sahadan çekilmesi üzerine şampiyonluk için gereken skora ulaşamamıştır. Bu skorun Federasyon tarafından tescilinden sonra, Ankara İdare Mahkemesine başvurarak yürütmeyi durdurma kararı almıştır. 2S.08.1987 tarihinde alınan kararla da Ünyespor'un 2. Lige dahil edileceği hükme bağlanmıştır (Ankara İdare Mahkemesi, 1987; Kozanoğlu,1990). Aynı sezon bu kulüplerden başka; Gölcükspor, Vefa, Silivrispor, Yeşildirek, Davutpaşa, Beyoğluspor, Ümraniyespor ve Şanlıurfaspor da İdari mahkemeye başvurmuş ancak bu başvurular zaman aşımı gerekçesi ile mahkemeye reddedilmiştir (Hürriyet Gazetesi, 1987).

Mahkemelere intikal eden ve şike olaylarının varlığını ortaya koyan bir başka örnek de Mahalli Liglerde yaşanmıştır. Bu olayda, Aydın Bölgesi 1. Amatör Küme futbol şampiyonunu belirleyecek Kuşadası ve Bozdoğan Gençlikspor kulüpleri maç öncesi anlaşıkla gerekçesiyle hükmen yenik sayılmışlar ve Türkiye Amatör Futbol Müsabakalarına yukarıdaki sonuçtan etkilenerek ikinci olan Söğütspor katılmıştır. Bu olay üzerine Kuşadası Gençlik Spor Kulübü işlemin iptali talebiyle Danıştay 12. Daire'ye başvurmuştur. Sonuçta ilgili Daire, her iki takımın hükmen yenik sayılmasında, futbol müsabaka yönetmeliğinin 29/b maddesine bir aykırılık görmemiş ve davayı 14.11.1972 günü oybirliği ile reddetmiştir (Danıştay 12.Daire,1972).

Bu konuda dünya futbolundan da örnekler verilebilir. Örneğin, Yunanistan'ın Ermenistan'ı 1-0 yendiği 2002 Avrupa Şampiyonası grup eleme maçı ile ilgili ortaya atılan şike iddiaları üzerine, UEFA müfettiş görevlendirmiştir (aksam.com.tr.,2003). Yine, 2002 Dünya Kupası finallerinde, ilk yarıda (0-0) soyunma odasına giderken, Portekiz Milli Takım yıldızı Luis Figo'nun, Güney Kore kaptanı LeeYoung Pyo'ya, "berabere kalırsak ikimizde ikinci tura kalabiliriz, ne dersin" sözü dünya basınına yansımıştır (soccerage.com.,2003).

Futbolda şike birçok yoldan yapılabilmektedir. Bunlar; "hakemin taraflı tutumu" (HTT), "üçüncü bir takımın teşvik primi vermesi" (ÜTTP), "hatır yolu" (HY) ve "futbolcuya yapılan teklifler" (FYT) şeklinde sıralanabilir. Araştırmaya katılan deneklere göre şike; HTT (%36), ÜTTP (%34), HY (%17.9), FYT (%10.7) ve diğer (%1.4) yöntemlerle gerçekleşmektedir (Tablo 9). Burada ilk iki sırada yer alan "hakemin taraflı tutumu" ve "üçüncü bir takımın teşvik primi vermesi" ile diğer seçenekler arasında istatistiksel olarak anlamlı seviyede fark vardır ($p<0.05$). Fakat bu iki seçeneğin birbirleri arasında anlamlılık yoktur ($p>0.05$) (tablo 10). Diğer yandan, "hatır yolu" ile "puan kaybetmesi istenilen takımın oyuncusuna yapılan teklif arasında da anlamlılık bulunmaktadır ($p<0.05$).

Şikede büyük oranda "hakem" ve "teşvik primi" seçeneğinde bir yoğunlaşma vardır. Aslında hakemlerin saha içinde tek karar verici olması, onları devamlı şike söylentileri ile karşı karşıya bırakmaktadır. Ancak bu konuda futbolcu görüşlerini dikkate almamak da doğru değildir*.

Diğer yandan denekler şike eylemlerinin içinde yer alma konusunda (tablo 11) 1. sırada (%34.6) "yöneticileri" göstermektedir. "Hakemlerin" 1. sırada gösterilmesi ise %29.7 nispetindedir. Yine deneklere göre diğer faktörlerden; futbolcu (%26.1) ve antrenörler (%29.3) 5. sırada, federasyon (%23.3) ve müşterek bahışçiler de (%34.8), 6. sırada bu eylemlerin içindedir. Şike yapmada birinci sırada gösterilen "yönetici" ile diğer bütün seçenekler arasında anlamlılık bulunmaktadır ($p<0.05$) (tablo 12). Ayrıca ikinci sırada gösterilen "hakem" ile diğer unsurlar arasında da anlamlılık vardır ($p<0.05$) Futbolcuların kendilerini 1. sırada şike olayının içinde gösterme oranı hayli düşüktür (%4.7). Onlar özellikle şike ile doğrudan "yöneticileri" ilişkilendirmektedir. Fakat burada yöneticilerin şike yaptığı söylenirken, futbolcuların oyunun esas unsuru olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Bu yüzden şike eyleminde tek başına yöneticileri suçlamak doğru değildir.

Hakem ve şike ilişkisini açıklayan, yaşanmış birkaç olay vardır. Çinli hakem Gong Jianping, futbol maçlarında şike yoluyla 44700 dolar kazandığını itiraf edince on yıla mahkum olmuştur (Akşam Gazetesi, 30.01.2003). Yine Türkiye'de hakem Sadık İlhan yargılanarak 30 gün hapis yatmıştır. Samsunspor (SS)-Trabzonspor (TS) maçına atandığında (2002) Merkez Hakem Kurulu Başkanı'nın; "bu maçın sonucunda TS galip gelse iyi olur" dediğini söyleyen İlhan; TS söz konusu maçta öne geçince, maçın bu skorla tamamlanması için dua ettiğini ama bu arada SS'nin bir penaltısını vermediğini belirtmektedir. Canlı bir TV programında, İlhan'a bunu Federasyon Başkanı'na neden iletmediği sorulduğunda, "yapamadım, çünkü böyle yapanların ne tür bir sonuçla karşılaşabileceğini biliyordum. Nitekim eski hakem Burhan Koçak kendine yapılan teklifi Federasyona bildirince hakemliği bitti" diyerek cevaplamıştır. İlhan, görevi kötüye kullanmasını federasyon yöneticilerinden almış olduğu telkinlerle açıklamaktadır (Tele Gol, Star TV, 19.10.2003). Bu konuda basına yansıyan bir başka olay eski hakemlerden Metin Seval'in, 1-1 biten Rizespor-Yozgatspor (2001) maçının gözlemci rapor notu 85 olmasına rağmen 15 hafta maç alamamasıyla ilgili açıklamasıdır. Ona göre, dürüst bir yönetim gösterdiği bu maçta, Federasyon kendisini Rizespor galip gelmediği için cezalandırmış ve daha sonra konuyu Tahkime götürüp kazanmasına rağmen sadece II. Lig'de maç alabilmiştir. Ayrıca İlhan gibi o da Federasyon'un bazı hakemlere maçlardan önce birtakım telkinlerde bulunduğunu ifade etmektedir (Tele Gol, Star TV, 23.10.2003). Yine, 1980'li yıllarda Fransa'nın Bordeaux Kulübünün, Avrupa Kupalarındaki maçlarında görev alacak hakemleri, küçük armağanlarla birlikte en iyi otel, gece kulübü ve restoranlarda birkaç milyon frank harcayarak ağırladığı bilinmektedir (Berktaş,2002).

Devam eden ligde takımların hedefsiz kalması onları oynayacakları maçlarda hem kazanma hem de kaybetme yönünden şike tekliflerine maruz bırakabilir. Çünkü hedefi kalmayan bir kulübün kalan maçlarda alacağı puanlar önemli değildir. O nedenle söz konusu kulüplerin devam eden ligde gerçek performanslarını sahaya yansıtmaları çok güç olmaktadır. Aslında bu nokta futbol liglerinin en zayıf tarafıdır. Zira, hedefi tükenmiş olanlar ile mutlak puan ihtiyacı bulunanlar arasında oynanacak müsabakalar tabiatı gereği şike iddiaları için çok müsait bir ortam yaratmaktadır. Bu araştırmaya katılan deneklerin %82.6'sı, bahsedilen şartlar altında iyi futbol oynamanın ve gerçek performansı sahaya yansıtmanın zor olduğunu belirtmekte (tablo 13) ve bu tür bir müsabaka öncesi, puan almaları için kendilerine diğer takımlardan teşvik primi gönderildiği takdirde, gerçek güçlerini sahaya yansıtabileceklerini ifade etmektedir (%73.7) (tablo 16).

Ligde iddiasız duruma düşmüş takımların iyi oyun sergileyememesini etkileyen birçok faktör vardır. Bu konuda futbolcular birinci sırada %71.8 ile "motivasyon eksikliği"ni ön plana çıkartmakta ve bunu sırasıyla; "sakatlık endişesi" (%12.1), "rakibin durumu" (%12) ve "düşük prim" (%3.9) faktörleri izlemektedir (tablo 4). "Motivasyon" unsuru ile diğer tüm seçenekler arasında anlamlılık bulunmaktadır ($p < 0.05$). Bunun yanında, "rakibin durumu" ve "sakatlık endişesi" faktörleri ile "düşük prim" faktörü arasında da istatistiksel olarak bir anlamlılık vardır ($p > 0.05$) (tablo 15).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Futbolcu merkezli bu çalışmada, deneklerin şike olaylarına tanıklık durumları, faili bakımından şike olgusunun içinde kimlerin ne ölçüde yer aldığı ve bu eylemlerin hangi yollarla gerçekleştirildiği araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre deneklerin %37'si futbolculuk yaşantısında şikeye tanık olmuştur. Bu tanıklığın içinde deneklerin bizzat yaşadığı hadiseler bulunmaktadır. Bunun içinde teşvik primi alma; ligde kalmada %32, şampiyonlukta %33.1, danışıklı maç oynama; ligde kalmada %23.3, şampiyonlukta %21.6 nispetinde gerçekleşmiştir ($\bar{X} = \%27.5$). Buna göre şikeye tanık olan deneklerin sadece %9.5'i şikenin kendileri dışında gerçekleştiğini ifade etmektedir. Diğer yandan şike olgusunda kimin ne ölçüde yer aldığı hususunda deneklerin birinci tercihlerinde belirttikleri unsurların dağılımı; yönetici (%34.6), hakem (%29.7), federasyon (%15.2), müşterek bahisçi (%11.8), futbolcu (%4.7) ve antrenör (%4) şeklindedir. Şikenin yapılış biçiminde ise; hakemin taraflı tutumu (%36), teşvik primi (%34), hatırlama yolu (%17.9), futbolcuya yapılan teklif (%10.7) gibi yöntemler kullanılmaktadır.

Futbolculara göre şikeyi hazırlayan başlıca sebep, bir takımın ligde iddiasız duruma düşmesidir. Bu yüzden, burada esas olan; iddianın sürekli diri tutulmasını sağlayacak tedbirlerin alınması olmalıdır*. O sebeple ligdeki takım sayısı azaltılarak daha çok takımın farklı hedeflere oynaması

18 takımlı Süper Lig için; iki takımın Şampiyonlar Ligi'ne, dört takımın UEFA kupasına (biri kupa şampiyonu olarak) gideceği ve üç takımın da küme düşeceği ligde, 9 takımın bir şekilde kazanımları ve kayıpları vardır. Buna, şampiyonluk veya Şampiyonlar Ligi için, en düşük ihtimalle 2 ve ligden düşmemek için de 3-4 takım eklendiğinde, lig mücadelesinde sadece 3-4 takımın hedefsiz kalabileceği anlaşılır. Bu durumda ligdeki takım sayısı 16'ya indirilirse bütün takımların bir iddiası olacağından, mücadele ligin son haftasına kadar devam edebilir. Böylece ligde iddiasız duruma düşen takımların kalan maçlara motivasyonlarının sağlanması gerçekleştirilmiş olur.

sağlanabilir. Bu uygulama kuşkusuz kulüplerin şikeye yönelimlerini nispeten azaltabilir. Gerçekten futbolcuların iddiasız maçlara motive olamadıklarını, fakat kendilerine teşvik primum teklif edildiğinde gerçek güçleri ile oynayabileceklerini (%73.7) ifade etmeleri, bu sorunun mutlak federasyonca çözülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu konuda bir başka tedbir olarak; Federasyon, kaynağını yayın gelirinden elde edeceği özel primum sistemi ile şaibeye açık maçlar oynayan takımlara yasal teşvik sağlayabilir ya da lig sıralamasındaki puan farklılığına önem veren bir para dağıtım sistemi geliştirebilir. Eğer bu paranın önemli kısmı futbolculara verilebilirse şikeyi besleyen şartlar da kısmen ortadan kaldırılmış olur. Kuşkusuz futbolcu ve yönetici böyle bir uygulamayı ahlaksız bir kazanç tercihi etme onurunu gösterecektir.

Diğer taraftan hakemlik müessesesinin düzenlenmesine ihtiyaç vardır. Bunun için hakem atamada kura sistemi işletilmeli ve onların yükselmelerinde maçlarda topladıkları puanlar esas alınmalıdır. Ayrıca hakemliğin profesyonel bir meslek haline dönüştürülmesi de sağlanmalıdır. Böylece mesleki ilişkilerinden kaynaklanan birçok baskı ortadan kalkarken profesyonelliğin getireceği yüksek kazanç sayesinde, şike tekliflerinin önüne geçmek de nispeten mümkün olacaktır. Şike konusunda diğer bir yöntem müşterek bahis olgusudur. Bu çalışmaya katılan denekler, Türkiye Liglerinde bu tür bir şikenin çok az nispete yapıldığına inanmaktadır. Fakat son zamanlarda basına yansıyan olaylar göz önüne getirildiğinde mutlaka önlem alınması gereken bir konu olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

1. Akşam Gazetesi (30.01.2003). Şike Yapan Hakeme 10 Yıl Hapis.
2. AlUson, L., Monnington, T. (2002). Sport, Prestige and International Relation Government and Opposition, Government and Opposition Ltd., Volume: 37, No: 1, London/UK,106.
3. Berktaş, A.(2002). Futbol Parasına Hoş Geldiniz, Futbol A.Ş., I. Basım, Bölüm I., Kitap Yayınevi, İstanbul.
4. Bora, K.(01.06.2003). Fanatik Gazetesi.
5. Cathryn L., Lori K. Miller. (2001). The Gambling Industry and Sports Gambling, Journal Of Sport Management, Volume 15, No:4, Human Kinetics Publishers, USA, 351,354- 357,360.
6. Döşyılmaz, E. (1998). Ülkemiz Spor Medyasının Toplum Üzerindeki Etkileri ve Sonuçları, Doktora Tezi, İstanbul.
7. Erdoğan, A. (13.04.2003). Şikede Düğümü Futbolcu Çözecek, Foto Maç Gazetesi.
8. Foto Maç Gazetesi(01.06.2003).
9. <http://www.aksyon.com.tr>.
10. <http://www.aksara.com.tr/arsiv/aksam/2003/09/!l/spor/sporl2.html>.
11. <http://www.arsiv.hurriyetim.com.tr/hur/turk/98/06/25/spor/20spo.html>.
12. <http://www.soccerage.com/tt/13/fo812.html>.
13. <http://www.zaman.com.tr/2003/06/21/yazarlar/ozcanpehlivanoglu.ht>.

14. İlker, H. (2002). Futbol Medyasının Etik Sorunları ve Sorumlulukları, Toplum Bilim Futbol Özel Sayısı, Sayı-16, Ankara, s.43.
15. Kalkavan, 1.(2003). Turgay Demir'le Röportaj "Teşvik Şikeyi önler", Foto Maç, 18.Nisan.
16. Kanal D. Tv (10.06.2003). 3. Devre Programı.
17. Kanat, K. (03.06.2003). 2005 ve 2007'de Beşiktaş Şampiyon, Sabah Gazetesi.
18. Kozanoğlu C.(1990). Bu Maçı Alıcaz, Kıyı Yayınları, II Baskı, İstanbul.
19. Lumpkin, A., Cuneen, J. (2001). Developing a Personal Philosophy of Sport, Vol.2, No 8, JOPERD, Oct. USA,s.40.
20. Özalak, T.(08.04.2003). Şimdi Ne Olacak, Posta Gazetesi.
21. Ryan, F., Joiner, L., Ryan, A. (1985). MİNİTAB Handbook, II. Edition, PWS-KENT Publishing Company, USA.
22. Sariibrahimoğlu, Y.Selim ve Ark. (2002).Spor Hukuku, Odak Ofset, Ankara.
23. Star Tv (19-23.10.2003). Tele Gol Programı.
24. Şahin M. (1998). Spor Ahlakı ve Sorunları, Evrensel Basım Yayımevi, İstanbul.
25. Talimciler, A. (2002). Futbolun Metalaşması, Toplum Bilim Futbol Özel Sayısı, Sayı-16, Ankara, s.43.
26. T.C Danıştay 12.Daire (1972). Esas No: 1972/661, Karar No: 1972/3620, Ankara.
27. T.C Danıştay 12.Daire (1966). Esas No: 1965/2775, Karar No: 1966/1115, Ankara.
28. T.C. Ankara II. İdare Mahkemesi (1987). Esas No: 1987/808, Ankara.
30. Uluç, H. (03.06.2003). Ben 15 Puan Fark Atardım.